

VAN DE REDACTIE

Het vierde nummer van de *Bijdragen tot de Eigentijdse Geschiedenis* is, net als het vorige, opgebouwd rond een thema. Na het nationalisme staat de problematiek van ‘vrouw en maatschappij’ in de tussenoorlogse periode centraal. Dit is geen toeval: in de eigentijdse debatten over de kwaliteit van de democratie is de gelijkheid tussen man en vrouw uitgegroeid tot een soort ijschaal. Mede onder impuls van de 50ste verjaardag van het stemrecht voor vrouwen in België - meteen dus ook de 50ste verjaardag van het ‘algemeen’ stemrecht - werd het debat hierover onder geschiedkundigen aangezwengeld. In dit debat kan een dubbel perspectief worden onderkend: de zoektocht naar enerzijds de oorsprong en anderzijds de persistentie van de uitsluitingsmechanismen die in de parlementaire regimes, spijs de opeenvolgende democratiseringsgolven sinds de 19de eeuw, steeds aanwezig zijn gebleven.

De redactie van de *BEG* was en is ervan overtuigd dat men, naar het evenbeeld van die maatschappij zelf, enkel een bi-sexuele geschiedenis kan schrijven. Daarom deze bijdrage aan de geschiedenis van de vrouw in België in het interbellum, waarin zowel de beeldvorming (die niet zelden als norm gaat gelden) en de veelzijdige facetten van de werkelijkheid (die verklaringselementen aanreiken voor de evoluties) aan bod komen.

De periode die loopt van ca. 1918 tot 1950 is op zo goed als alle vlakken cruciaal, maar het beeld ervan is zeker niet eenduidig. Zoals in alle (r)evoluties is er aarzeling, omweg en zelfs terugval. Maar als het leven van de vrouw in 1910 met dat in 1950 wordt vergeleken - tussenin zitten dan de twee wereldoorlogen - dan kan niet anders dan worden vastgesteld dat een belangrijk stuk weg werd afgelegd. De lange kleren werden voor korte ingeruild, de waterput voor lopend water, de petroleumlamp voor het elektrisch huishoudtoestel... Uiteraard kon niet op al deze aspecten worden ingegaan en het beschikbare actuele onderzoek bepaalde in aanzienlijke mate de keuze van de redactie.

Een eerste duidelijke onderzoekslijn diende zich aan rond het thema ‘engagement’: de rol van de vrouw die doelbewust haar vertrouwde private sfeer verlaat en zich manifesteert op het, als mannelijk geziene, publieke forum. Zo engageren vrouwen zich op het sociale terrein, daarbij inspelend op een nieuwe politiek van staatsinterventie op terreinen die hen reeds eeuwen waren voorbehouden. De bloei van het verenigingsleven opent perspectieven, die, op termijn, de deelname aan het publieke leven zal begunstigen (Ria Christens). Vrouwen engageren zich tevens in de politiek, als kiezers en als verkozenen, ook al bekomen ze vooralsnog slechts, onder luid protest van de feministen, het gemeentelijk stemrecht. Hun eerste stappen in de politiek zijn moeilijk, soms onhandig of zelfs ontgoochelend (Cathérine Jacques en Claudine Marissal; Nathalie Botteldoorn en Leen Van Molle). Deze eerste ervaringen leiden niet meteen tot een definitieve breuk met het, ook bij vele vrouwen, vastgeroeste beeld dat de politiek een exclusieve mannenaangelegenheid is. Vrouwen engageren zich ook in de ideologische conflicten van de Tweede Wereldoorlog: net als de mannen worden ze door ‘goed en kwaad’ in bekoring gebracht, vinden wij ze terug in het verzet (Fabrice Maerten) en in de collaboratie (Lamya Ben Djaffar).

De vrouwen zijn eveneens op de arbeidsmarkt aanwezig, waar ze worden ingeschakeld in een algemene evolutie van het industrieel kapitalisme naar gesalarieerde arbeid. De vrouwelijke aanwezigheid in de werkplaats en op kantoor leidt evenwel snel, zeker wanneer het gehuwde vrouwen betreft, tot grote maatschappelijke ongerustheid : de vrouwenarbeid wordt gezien als de oorzaak van een soort sociale ziekte, als een dysfunctie die dreigt de familie te ontwrichten. De druk om de vrouw terug naar de haard te krijgen zal groot zijn, zeker tijdens de depressiejaren (Eliane Gubin).

Per slot van rekening is er tijdens deze periode toch onderhuids iets fundamenteel aan het veranderen : daarvan zijn de tegenstanders van de vrouwenemancipatie overtuigd. Sommigen zijn er als de dood voor dat de vrouw van natuur zou veranderen door andere kleren aan te trekken en een ander rolpatroon aan te nemen. Zowel de schrijvers die aanleunen bij het rechtse politieke kamp (Cécile Vanderpelen), als de auteurs die hun inspiratie vinden in de Eerste Wereldoorlog (Madeleine Frédéric), zijn wel erg fanatiek in het uitdrukken van deze waanbeelden. Deze beeldvorming, die zowat de ganse periode levendig blijft, vinden wij terug in diverse artikels in dit nummer : de vrouw als moeder en echtgenote blijkt telkens opnieuw de werkelijke basis van het verhaal te zijn.

Dit nummer bevat tenslotte een soort inventaris van de rijkdom aan thema's op dit terrein : Penny Summerfield maakt de balans op van het onderzoek naar de rol van de vrouw in Groot-Brittannië tijdens de Tweede Wereldoorlog, terwijl Françoise Thébaud op zoek gaat naar de wijze waarop de oorlogshistoriografie aandacht kon opbrengen voor het *gender*-perspectief.

Eliane Gubin